

G.K.
4319^a

II c
1512

PRAEMISSA HAC BREVI
DE FASTIGIO APVD VETERES ROMANOS VSITATO
PROLVSIONE

MEMORIAM
POTENTISSIMI

FRIDERICI AUGUSTI
REGIS SARMATARVM ATQVE PRINCIPIS ELE-
CTORIS SAXONIAE SERENISSIMI
NEC NON

IMMORTALITER MERITI DE SAXONIA ATQVE
INCOMPARABILIS

FRIDERICI CHRISTIANI
PRINCIPIS REGII POLONIAE ET ELECTORIS SAXONIAE
TRIVM MENSIVM SPATIO EHEV
NOBIS EREPTORVM PIE VENERATVR

ET

INSPECTORES SCHOLAE GRAVISSIMOS
OMNESQUE ALIOS VIROS DIGNITATE FLORENTES
NOSTRISQUE CONATIBVS FAVENTES AD

FREQVENTANDVM

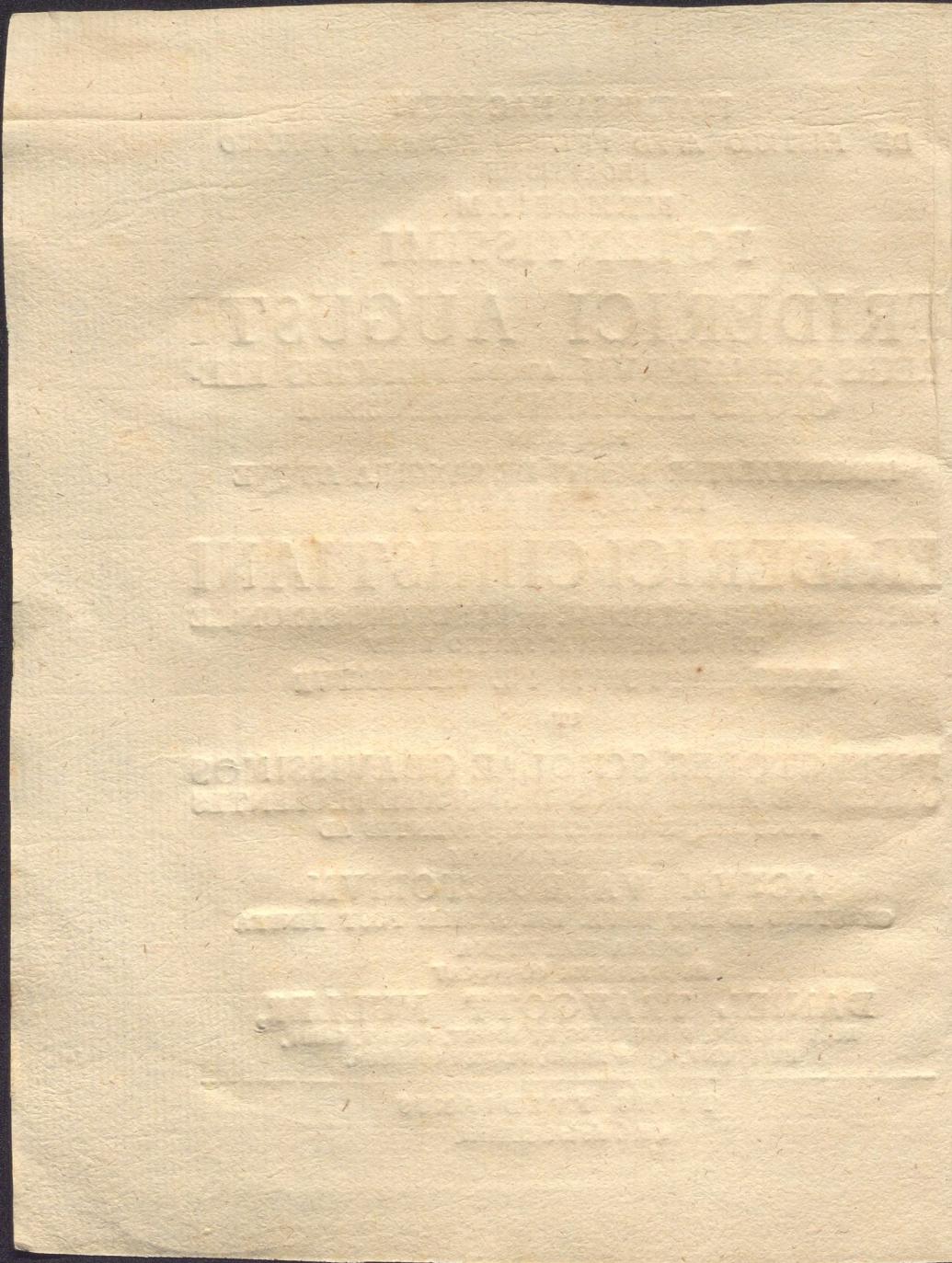
ACTVM VALEDICTORIVM
CRASTINO ID EST XXVII. DIE APRILIS POST FINITA
SACRA MATVTINA
DECENTISSIME CONVOCAT

DANIEL TRAVGOTT MULLER,
RECTOR SCHOL. SCHNEEBERG. ET SOCIET. CHRIST. CARIT.
ET SCIENT. QVAE DRESD. FLORET COLLEGA.

TYPIS FVLDIANIS
a. r. f. cl. lo CCLXIII.

Tandem aliquando dolor iste acerbissimus, idemque iustissimus, in venis atque visceribus adhuc quasi inclusus meis, erumpit, qui *FRIDERICI AVGVSTI Potentissimi morte iniectus, FRIDERICI CHRISTIANI, Desideratissimi Principis*, obitu, heu nimis praematuero, maximopere inualuit, animo que adhuc haeret infixus, et ad vnam usque haeredit. Pietatem in *Hocce Principes*, breuissimo temporis spatio nobis Ereptos, ut demonstrem meam, officium hortatur, studium incitat, voluntas impellit. Animi itaque pietatem, hac publice scribendi occasione data, diutius reprimere nequeo, sed hunc qualemcumque amoris, reverentiae atque pietatis meae arrhabonem *Istrom memoriae lumbens lugensque dare audeo, istique breuem simul de Fastigio, apud veteres Romanos visitato, prolusionem praemitto.*

Ansam huic prolusioni dedit locus quidam incluti illius consulis dissertissimique oratoris, Ciceronis, in Antonium, praeter alia nefaria innumera C. Iulio Caesari diuinos honores decernentem, accerrime inuentis. Continet eum secunda illa Philippica oratio, quae admirationem non solum Brutii atque Cassii, sed antiquorum etiam fere communem habuit (a), mihique aliis ab eo scriptis palam praeripere videtur. Locus ipse ita se habet (b): Et tu in Caesaris memoria diligens? Tu illum amas mortuum? Quem is maiorem honorem consecutus erat, quam ut haberet puluinar, simulacrum, fastigium, flaminem? Et nonnullis adiectis ita pergit (c): Quaeresne, placeatne mihi puluinar esse, fastigium, flaminem? mihi vero nihil istorum placet; et quae sunt reliqua.

Multa, ad hunc locum illustrandum conducentia, ideo silentio

a) Vti testatur Conyer Middleton in Romana Historia viuente M. Tullio Ciccone, vers. german. Vol. III. p. 132. (b) Philipp. II. C. 43. (c) I. et cap. cit.

sum pressurus, vt de Fastigio quaedam eo melius commentari que-
am, angustia potissimum paginae impeditus. Fastigium quamuis
summitatem, a fastu sic dictam, et summa aedificiorum dici fastigia,
vberius non persequor, omnibus nempe Lexicorum sic dictorum
auctoribus id docentibus (d): nec in eo multus ero, vt demonstrem,
per fastigium saepe indicari dignitatem fastigio humano ampliorem,
vti e Suetonio (e), quem et Christophorus Hegendorphinus ad hunc
nostrum Ciceronis locum laudat (f), clarissime liquet. Eadem caus-
su motus siccus quasi pede transeo, quod fastigium summo honori
atque dignitati tribuatur, vti, vt unicum modo adiiciam exemplum,
Plinius ille ingeniosissimus scribit (g): Si quid forte ex consulatus
fastigio fuerit diminutum, nostra haec erit culpa, non seculi; et hoc
ipso fastigii nomine non ipsam solum consularem dignitatem, sed
etiam auctoritatem Consulum, stante republica vigentem, et Taiani
aetate aliquo modo renuiscerent, designat. Et alio loco Traianum
Dei summum inter homines fastigium seruare, vel summa, quod i-
dem est, dignitate maiestateque gaudere, idem testatur Plinius (h).

Propius potius, his missis, ad scopum mihi propositum acce-
dens, norandum duco e Casaubono (i); fastigium aliquando esse
 $\alpha\pi\lambda\ddot{\alpha}\varsigma$ aedificii sumnum, vti Festus interpretatur (k), et ita de
priuatorum dici aedibus; sed etiam interdum significare recti for-
mam Deorum templis propriam, eamque graece dici $\alpha\acute{e}r\dot{\alpha}\nu$ siue
 $\alpha\acute{e}r\dot{\alpha}\mu\alpha$, vbi simul vtriusque significationis testes laudat Senecam (l)
et Aristophanem. Fastigium tale in recto domus habere, nemini,
quis summis viris et Caesaribus, fuit permisum, quia nimirum or-
namen-

(d) vid. Thesaurus Erud. Scholast. ed. Gesn. Lips. a. 1735. Vol. I. p. 946. (e)
Iul. Caesaris C. 76. (f) in Annotationibus in Philipp. II. quae insertae sunt
Enarrationibus doctissorum vororum in omnes M. Tull. Ciceron. Ora-
tiones, ed. Lugd. fol. a. 1544. p. 2197. (g) in Panegyr. Traiano dicto C.
93. (h) ib. C. 52. (i) in Notis ad Suetonium, Iul. Caef. Cap. 81. p. 109.
(k) in Corpore Auctorum Linguae Lat. ed. S. Geruasii a. 1602. p. 287.
(l) Epist. 122.

namentum erat, quo tempa Deorum insigniebantur. Quare Florus non ingratis ciuibus omnes vnum in principem, nempe C. Iulium Caesarem, congestos fuisse testatur (m) honores: circa tempa imagines, in theatro distinctam radiis coronam, suggestum in curia, fastigium in domo, mensem in caelo, et quae sunt reliqua. Hoc fastigium, cuius hic fit mentio, Calpurnia, Caesaris vxor, ea nocte, cui illuxit dies caedis illius, imaginata est collabi, maritumque in gremio suo confodi (n): cui loco Perizonius subiungit (o), quod fastigium domus fuerit inter honores plus quam humanos, Caesaris concessos, et addit, fastigia esse tantum in templis, et quidem supra valvas templorum. Hinc etiam Suetonius mentionem facit (p), quod Tiberius Claudius Caesar inter hostilia spolia naualem coronam fastigio Palatinae domus iuxta ciuicam fixerit, traecti et quasi domiti Oceani insigne. Fastigia vero aedibus Deorum fuisse propria, e multis auctorum probatorum comprobari posset testimonii, e quibus, tanquam e larga messe, paucas spicas colligam. Suetonius potissimum meis hic inseruit commodis, qui de Octauio, patre Augusti, per secreta Thraciae exercitum ducente refert (q); ei Liberi patris luco barbara caeremonia consulenti sacerdotes affirmasse, filium eius dominum terrarum futurum, quod infuso super altaria meero tantum flamme emicuisse, ut supergressa fastigium templi ad caelum usque ferretur. Vnde fere colligimus, quod apud barbaros quoque fastigia templorum fuerint celebria. Clarius vero hoc ipsum ex Aristophane de Gracis, et ex alio Suetonii loco de Romanis elucescit. Hic ipse enim, quem antiquitatum Romanarum fontem appellare non dubitauerim, de fastigio aedis Iouis Capitolini, tintinnabulis ab Augusto, ob somnium, quod habuerat, redimito, quae fere ianuis dependere dicit, mentionem iniicit (r). Tale fa-

)(3

sti-

- m) Libr. IIII. C. 2. (n) Sueton. in Vita Caesaris C. 81. (o) in Annotationibus in Suetonium editis a Christ. Phil. Koellnero 8. Wratisl. a. 1725. p. 156. (p) in Vita Claudi C. 17. (q) in Vita Augusti, C. 94. (r) in Vita Aug. C. 91. vbi confer Cafauboni notas ad h. loc.

ftigium, quo domus Caesarum et templa Deorum erant conspicua, latina lingua nominari, quod sua appellari posset Baldachinum, coniicit Hieronymus Ferrarius (f), et cum eo Franciscus Maturantius (t). Haec templorum fastigia Victoriae suffixo simulacro Romanos consueuisse insignire, ex Iulii Obsequentis libro de Prodigis, eiusque capite septuagesimo tertio comprobat Rosinus (v). Quin et tanti eos fecisse hoc templorum fastigium, ut et ab inuidendo illo triumphantium honore id non abesse vellent, commemorat, et inde currum ipsum siue carpentum aureum dictum fuisse, idem praeter alios docet Rosinus, vel potius Dempsterus (x).

Via sic aperta, nunc tandem ad fastigium, quod Cicero nostro loco innuit, melius accedi posse confidimus. Fastigium nempe in templis Deorum atque palatiis Principum magnum dignitatis maiestatisque prae se tulisse signum, dum indicauimus, facilius nunc erit demonstratu, quod illud et in ipsa Principum Consecratione habuerit locum. Suggestus nempe ille ipse, in tabernaculi formam compactus, in quo consecrandi principes comburebantur, habebat quoddam fastigium, extreum nempe minimumque tabernaculum, e quo aquila in aetherem dimittebatur, quae in caelum credebatur ipsam principis animam deferre, id quod praeter multos egregie ex Herodiano docuit Kirchmannus (y). Falcam in alienam essem immisurus messem, actumque acturus laborem, si de Consecratione apud Romanos visitata, de qua et nuperrime et alias scite fuit actum, multa in medium proferre apud animum constituerem meum. Sufficit mihi, indicasse, quod et rogus consecrandorum suum habuerit, idque insigne, fastigium.

Nunc

F in Emendationibus in Orationes Cicer, ad loc. nostrum, Philipp. II. C. 43. insertis Commentariis iam cit. p. 2380. (t) loc. mox cit. p. 2159. (v) Antiquit. Rom. a Thom. Dempstro auclarum, ed. Col. Agripp. a. 1662, p. 305. (x) loc. cit. p. 1685. (y) de Funeribus Romanorum, L. IIII, C. 13, edit. quart, p. 426, seq.

Nunc vero tandem aliquando clare, quid de fastigio, in Ciceronis laudato loco obuio, sentiam, aperire non dubito. Pulvinar nempe, simulacrum, fastigium et flaminem fuisse ea quatuor credo cum Michaele Toxita (z), quae requirebantur, si quis referebatur, ut eiusdem vtar verbis, in apotheosin. Quare fastigium hoc recte explicitum fuisse a P. Carolo Merotüvillio (aa), aut potius a Bartholo Lathomo (bb), e quo hanc explicationem esse desumtam, sole clariss est meridianus, eique meum adiicere calculum nullus plane dubitauerim. Ita vero fere vtriusque se habent verba: Fastigium moles quaedam erat instar pyramidis in altum extructa, quam variis picturis ornata in consecrationibus diuorum erigere solebant. Si vero tale fastigium, talem pyramidem vel talem columnam videre gestias delineatam atque descriptam, euolvas Acta Eruditorum Lipsiensia (cc), vbi Ioannis Vignoli de Columna Imperatoris Antonini Pii Dissertation (dd) indicatur, talisque columnae, quam ego fastigium, in Consecrationis ritu adhibitum, credo, typis aeneis exsculpta exhibetur. Ipsa illa columna descripta Pontificis Romani, tunc claves tenentis, iussu e ruderibus fuit protracta, et ex marmore rubeis maculis intermixto est confecta, cuius altitudo est pedum quinquaginta, infimi scapi crassities sex, ambitus vero viginti; stylobates autem ex uno integroque Pario marmore magnitudinis minime obuiae, latitudinis duodecim, atque altitudinis undecim pedum. Haec vero paullo vberiora ideo adscripti, quia nec Vignoli dissertationem, nec Acta Eruditorum cuiuslibet manibus terri, persuasum habeo. Fastigium autem huic dissertationi nunc impono, et quae plura de eiusmodi fastigio, siue mole instar pyramidis in altum extructa in Consecratione Diuorum visitata, dici possent, sicco praetereo pede, vnicum hoc adiecturus, quod ita falsum omni-

z) in Commentar. ad h. Ciceronis locum l. cit. p. 2236. (aa) in Orationibus Cicer. Select. in vsum Delphini ab ipso edit. Cantabrig. a. 1699 p. 459. (bb) in Comment. ad h. loc. libr. cit. p. 2189. (cc) a. 1708. p. 15. seq. (dd) quae prodidit Romae a. 1705. in 4to.

omnino sit dicendum, quod et in libris scriptis nonnullis in loco Ciceronis, quem explicuimus, *fastidium* non vero *fastigium* inueniatur (ee).

Sed nunc illuc, vnde diuertit, mea redit tractatio. Ego quoque PATRI PATRIAE CLEMENTISSIMO, FRIDERICO AVGUSTO, me sacramento obstrinxeram; mens mea quoque OPTIMO PRINCIPI, CHRISTIANO FRIDERICO idem iamiam praefliterat. O quam valde igitur a meo aberrarem officio, si cineres *Vtriusque* omni, qua possum, diutius cessarem prosequi pietate! Recordor, quam sincera, quam ardentina pro *Vtriusque* salute publice conceperim vota (ff). Recordor, quantopere felicissimum atque exoptatissimum FRIDERICI AVGUSTI in patriam nostram redditum sim laetus. Sed recordor etiam, quanto dolore cum tota Saxonia fidelissima non sim delibutus, sed potius perfusus, nuntio de HUIUS patriae suae AMANTISSIMI REGIS, licet aetate PROUECTIORIS, morte ad nos allato. FILIUS INDULGENTISSIMUS, ipsisque Titis et Traianis optimis MELIOR, FRIDERICVS CHRISTIANVS, delicium nostrum post mortem etiam desideratissimum, excitauit afflictos Saxones, eosque saluti desperare vetuit. Eos de rebus suis diffidentes confirmauit, erexit, recreauit. Spe mulcebamur non inani, fore, vt, Illo res curante, aurea in Saxonia redirent secula. Peramans erat suorum Saxonum, qui *Ipsi* haerebant in medullis; sed quem illi etiam in oculis ferebant, et in sinu atque deliciis habebant. Iure de omnibus veris fidelibusque Saxonibus, quae Plinius de Romanis sub Traiano viuentibus (gg), praedicare possum, quod Deum summum sint precati, vt beneficio huie suo fauere, tantoque muneri addere vellet perpetuitatem. Non disstringebant Deum yatis, non pacem, non concordiam, non securitatem, non opes orabant,

ee) cf. Hieron. Ferrarium loc. et p. cit. (ff) Programm. de Nonnullis Longi Belli Malis, public. d. 21. Mart. 1763. (gg) Panegyr. Traian. dict. Cap. 94.

bant, non honores: simplex cunctaque ista complexum vnum omnium votum erat, SALUS PRINCIPIS, SALUS FRIDERICI CHRISTIANI. Spes haec cuiusque ciuis pii animum mulcebat, sed elie! miserrime fallebat. Ego quidem salua veritate de me praedicare possum, quod illum hauserim dolorem vel acerbissimum in vita, qui et adhuc fixus animo haeret, subito fulmine perculsus, certiorque factus, summo omnium rerum humanarum arbitro, muneri suo, FRIDERICO CHRISTIANO, perpetuitatem addere non placuisse. Et profecto haec scribens ita refrico hoc vulnus, quod nondum consenuit, ut non possim, quin Nostri, quamdui vlla reliqua erit posteritas, summopere Laudandi FRIDERICI CHRISTIANI morti illacrymer. Tantum nempe Sibi, breuissimo licet temporis spatio, pepererat amorem, ut non dubitem, non paucos, si fieri potuisset, vitam Eius suo redempturos fuisse sanguine. Quoniam vero nullus dolor est, quem non minuat aut molliat tempus (hh), vel, ut melius loquar, sanctissima religio: nos quoque moesti veneramur occulta quidem, at sanctissima sanctissimi Dei consilia, cui vota nostra, pro *Huius Incomparabilis Principis* salute concepta, audire atque probare non placuit. Interea vero memoria *Eiusdem* sempiterna atque gratissima omnium eorum membris erit infixa, qui Saxonum fidorum nomen non solum profiteatur, sed revera habent. Nos non quidem consecramus Hos Principes duo Optimos, non exstruimus Ipsi fastigium, quod impium foret, sed Fastigatos Illos nominisque gloria Immortales iure praedicamus.

Ihis praeterea, quos munimenta atque firmamenta Saxoniae reliquerunt, piissima (ii) consecramus vota. Addat igitur Deus Optimus Maximus perpetuitatem muneri, quod nobis nunc dedit, FRIDERICO AVGUSTO, PRINCIPI ELECTORI NOSTRO SERE-

)( )(NIS-

(hh) Ser. Sulpit. in Epist. Ciceronis ad Familiares, Libr. IIII. Epist. 5. (ii) Hac voce cum Cicerone, Seneca, Tacito aliisque vti licet.

NISSIMO, AMATISSIMO, patriarchumque virtutum *Heredi*, morbo periculo nuper, omnibus nobis impense gaudentibus, releuato ! Secundum sine vlla offensione cursum, auspicatissimumque aliquando summae rerum in patria nostra suscipienda Deus Ipsi concedat initium ! MATREM, dignitatum multarum insignibus FASTIGATAM, *ANTONIAM* PIENTISSIMAM, E BAVARIA AD SAXONIAM LEUANDAM DIUNO CONSILIO MISSAM, GENUINAM ILLAM ANNAM SAXONICAM prosperet, beat atque longa annorum serie satiet ! *XAVERIVM*, HEROEM STRENUUM, SAXONIAEQUE PALLADIUM atque PRAESIDIVM ornet, roboret, confirmet ! Omnem STIRPEM REGIAM atque ELECTORALEM conseruet, firmer, *Ipsique* perennitatem clementissime concedat ! Pauciores sunt haec voces, quas pro salute DOMVS SAXONICAE NOSTRAE hic expressit calamus : plures vero sunt, quas animo voluo, et quas neque haec, neque plures capere possent paginae. Annuat modo istis Deus, et has in cassum missas esse ne finat preces, pro salute DOMVS SAXONICAE et communis nostrae patriae nuncupatas !

Liceat vero etiam nunc mihi ali⁹ satisfacere officio, et indicare, qua de re oratores nostri sint dicturi, et quales ii, qui scholam nostram sunt relicturi, se apud nos gesserint, attestari. Tres nimirum e schola nostra honeste sunt mittendi, eidem simul ultimum acclamaturi vale. Primus nempe est Iuuenis animo ingenuo et ingenio vegeto instructus,

ABRAHAMVS HENRICVS HAMMERDOERFFER,
Io. Georg. Polit.

Per sex et quod excurrit annos nostrae traditus fuit fidei, et vocari se passus est ad Musarum virtutisque tramitem, ac monitis praeceptorum, paterno more factis, omnino reliquit locum. Quare factum est, vt linguarum, hebraicae pariter ac graecae latinaeque fundamenta imbiberet, aliarumque, in schola suppeditatarum scientia-

entiarum non expers sit dicendus. Animum minus fucatum candore
remque sincerum prae se fert, concordiaeque in primis est studiosus.
Nec a Dei cultu, primo omnium hominum adeoque etiam
iuvenum officio, abhorruit; quare et Deum, pauperum certissimum
auxilium, ei non defuturum, sed Patris, quo priuatus est, locum ad-
impleturum esse confido. Ultima vice apud nos dicturus verba la-
tina faciet de FRIDERICI SAPIENTIS, Principis Electoris Saxo-
niae, sapientia in genere, versibusque germanicis nos valere iubebit.
Hunc sequetur Iuuenis, quem inter ornamenta scholae nostrae iure
referimus, nempe probus, diligens atque honestus,

FLORENS CHRISTOPHORVS HAERTEL,
Schneebergensis.

Paratus ad falsa laudator non sum, sed etiam veritatem rege-
re non possum. Optima igitur fide testor, quod talem hunc sem-
per deprehenderim, qualem, si vota valerent, mihi filium optauerim.
Deum sincere colit atque veneratur, praeceptrores suos hono-
ravit, morum elegantiae semper studuit, et omnes adhibuit machi-
nas ad profectus suos in studiis augendos. Auxit etiam eos felicis-
ime, ita, ut eum egregie profecisse in Hebraeorum, Graecorum,
Romanorum atque Gallorum linguis, Chaldaicam suo Marte attigif-
fe, Poesin et latinam et germanicam, aliaque, quae ad humanitatem
pertinent, amplexum esse, candide testari possim. Gratulor itaque
PRAECELLENTISSIMIS PARENTIBVS, mihi AMICISSIMIS, tan-
tae spei filium, tam dignum academie candidatum, *Ipsisque* aequem
ac filio, filii instar a me dilecto, quaevis bona adprecor. Nunc,
nam iam aliquoties e cathedra nostra dixit, dicet hebraice, gallice at-
que graece de FRIDERICI SAPIENTIS amore erga pacem, et ter-
fo carmine vernaculo bona vota concipiet. Illius locum postea oc-
cupabit Iuuenis per paupertatem nec a probitate, nec a tenero Mu-
sarum amore retractus,

FRIDE-

QK 77c 1512

x3664655

FRIDERICVS GOTTLLOB SCHMIEDER,
Seyda Misn.

E Riedermannii Celeberrimi disciplina ad nos profectus per quinque fere annos fuit noster; et quamdiu noster fuit, talem eum cognouimus, qualem primo adspetū iudicauimus. Fuit enim modestus, a confortio malorum abhorruit, sacris diligenter interfuit, et scholam pro officio suo frequentauit. Mirandum est, quod, multum temporis alimentis sibi parandis dare paupertate coactus, et in linguis, quae apud nos docentur, et in aliis, quas schola tradit, tam bene profecerit, vt nunc ad altiora suo progredi possit iure. Osi huic iuueni probo, ingenuo atque dextro, sed Parentibus iam-dudum orbato, et cum summa fere paupertate confliktanti, Deo Beneuolos Viros, eius inopiam subleuaturos, excitare placeret! Ne cede malis, mi Schmiedere, sed porro Deo fide et diligentiam exerce! Nunc apud nos latine loquetur de FRIDERICI SAPIENTIS amore in eruditos et eruditionem, versibusque germanicis pro acceptis beneficiis gratias aget. Tribus hisce totius scholae nomine felicem studiorum successum versibus vernaculis optabit, et Auditoribus pie Colendis gratias ager Iuuenis ingenuus Musisque natus,

GOTTLLOB HENRICVS SCHREYER, Schneeberg.
praemissa oratione latina, qua FRIDERICVM CHRISTIA-
NVM nuper nobis Ereptum, cum Friderico Sapiente comparabit.

Adeste, quaeſo, INSPECTORES SCHOLAE GRAVISSIMI et Viri omnium ordinum rite Colendi, et hic et in vicinia degentes, Principum, praeterito anno nobis Ereptorum, pie memores, hunc actum frequentante, nostris conatibus fauete, et de nostra grata mente certi sitis atque persuasi. P. P. Schneebergae, d. VI. Calend. Mai.
a.r.s. clo lō CCLXIII.

VD18

G. K.
438.02

PRAEMISSA HAC BREVI
DE FASTIGIO APVD VETERES ROMANOS VSITATO
PROLVSIONE

MEMORIAM
POTENTISSIMI

FRIDERICI AUGUSTI
REGIS SARMATARVM ATQVE PRINCIPIS ELE-
CTORIS SAXONIAE SERENISSIMI
NEC NON

IMMORTALITER MERITI DE SAXONIA ATQVE
INCOMPARABILIS

CHRISTIANI
ELECTORIS SAXONIAE
SPATIO EHEV
PIE VENERATVR

LAE GRAVISSIMOS
IGNITATE FLORENTES
VS FAVENTES AD
ANDVM
DICTORIVM
E APRILIS POST FINITA
VTINA
CONVOCAT
OTT MULLER,
SOCIET. CHRIST. CARIT.
FLORET COLLEGA.

LDIANIS
CLXIII.

